

Gezi Dersleri-I

Beşiktaş Fanatik Taraftarlığından Gezi Direnişi Taraftarlığına Çarşı Grubu: Cami Avlusundaki Cuma Eylemlerinden Stadyumlardaki Cumartesi-Pazar Eylemleri ve Karşıtlığına Mı Doğru? Veya Halkı Birbiriyle Tehdit Ederek Tevekkül İçinde Boyun Eğdirmeye ve Teslim Almaya mı Doğru?

Gezi Lessons-I

Çarşı Group, From The Fanatics Of Beşiktaş To The Supporter Of Gezi Resistance: From The Friday Activitiest At The Mosque Courtyard Towards The Saturday-Sunday Activities And Oppositions At Stadiums Or Towards Subjugating People In Submission And Capturing Them By Threatening Them With Each Other?

Ertan Eğribel

Özet: Türkiye'deki meşhur "ne sağcıyım, ne solcu, futbolcuyum futbolcu" sözü mevcut siyasetlere, örgütlere, görüşlere inançsızlık ifadesi olmanın ötesinde, giderek plansız, programsız, anlık olana dayalı militan bir karşı çıkışa dönüşüyor. Çarşı bu açıdan bu reddi, antiliği siyasallaştırarak çoğullaştıran, anti bilinç-siyaset-örgüt temelinde eski ve yeni siyasi hareketlerin sınırlılıklarını, geçmişini, yanlışlıklarını paylaşmayan, direniş temelinde kendisini toplumsallaştıran bir taraftar grubu. Gezi direnişi sırasında antici-karşıtlığı otoriteye karşı isyana dönüştü. **Anahtar Kelimeler:** Beşiktaş taraftarlığı, çarşı, gezi direnişi, antici-muhalefet

Abstract: The well-known word, "I'm neither rightist, leftist, nor footballer" has been beyond being an expression of disbelief in the available politics, organizations, views and gradually transforming into a militant opposition depending on the one which is planless, unscheduled and instant. In this respect, Çarşı is a fan group that politicizes and pluralizes this rejection. It's a group that doesn't share the limitations, past and mistakes of the old and new political movements on the basis of anti-consciousness-politics organization and socializes itself on the basis of resistance. During the Gezi resistance its opposition turned into a rebel against the authority.

Keywords: Beşiktaş fan, Çarşı, Gezi resistance, opposition

"Herkes evine dönsün", Cumhurbaşkanı, Gül

"Gerekirse her ay (parkta) toplanılır. Cumartesi Anneleri gibi", 1. Aydın

"Önemli olan parkın kurtarılması bölge vasfından arınması, kamu görevlilerine açılabilmesi", 2. Aydın

"Yaz sezonu açıldı", (Üstüz turist fotoğrafları) Gazeteler

"Bu artık bir sosyolojik, toplumsal olaydır.

Bu sadece bir mimari mesele değildir", Disk Genel Sekreteri

"Senin haddine mi bize sosyoloji öğretmek. Biz sosyolojiyi de psikolojiyi de biliriz", Erdoğan
"Bize nazar değdi", Polat Alemdar
"Tek ülke. Tek bayrak. Tek millet. Tek çadır!", 3. Aydın
"Bizler de (Erdoğan da) geri dönüş noktasını geçtik. Devam etmeme lüksümüz yok.
Durursak, kaybederiz. Durursak, kayboluruz", Çarşı,
"Bu saatten sonra Taksim'e çıkan herkes terörist", Devlet'in bir Bakanı
"Biz tribünde taraftar, sokakta halkız", Çarşı
"Halka açık alanları işgal ediyorsunuz! Dağılım! (Taksim'deki halka Polis Anonsu)

1- Tepetaklak Edilmiş Dünyada Spor, Taraftarlık ve İsyân

Taksim Komünü ve gezi ruhu öncelikle toplumsal muhalefet ve direniş açısından geçmişteki burjuva, ulusal, sosyalist "reel" eylem biçimleri ve örgütlenmeleriyle uyuşmayan biçimleriyle hatırlanacak. Bu yönleriyle daha şimdiden hafızalarda yerini aldı. Konu toplumsal muhalefet ve iktidar ilişkisi açısından sosyoloji tarafından da tartışılmaya, anlaşılmaya muhtaç. Taksim direnişini belirleyen dünyadaki ve Türkiye'deki konjonktür modern ile küre-muhafazakar çekişme içinde ikincisinin baskın olduğu bir dengeye dayanmaktadır. Bu dönem geçiş döneminin kararsızlık ve zaaflarını yaşamaktadır. Ancak sosyalizmin sonunun ilan edilmesiyle yeni bir alternatif arayışı yoktur. Anti-bilinç, anti-siyaset, anti-örgütçülük bu nedenle yaygındır. Küresel düzen bu yönüyle kendini mutlaklaştırmıştır. Alternatifsizlik hali içinde öne çıkan eylemler, anti özelliği yanında, aynı zamanda küre-muhafazakar otoriterliğe ve kalpazanlığa karşıt bir içerik de kazanabiliyor. "Taraftarlık" da bunun yollarından birisi. Türkiye'deki meşhur "ne sağcıyım, ne solcu, futbolcuyum futbolcu" reddi bu yeni duruma uyum gösteren, mevcut siyasetlere, örgütlere, görüşlere inançsızlık ifadesi olmanın ötesinde, giderek plansız, programsız, anlık olana dayalı militan bir karşı çıkışa dönüşüyor. Çarşı bu açıdan bu reddi, antiliği siyasallaştırarak çoğullaştıran, anti bilinç-siyaset-örgüt temelinde eski ve yeni siyasi hareketlerin sınırlılıklarını, geçmişini, yanlışlıklarını paylaşmayan, direniş temelinde kendisini toplumsallaştıran bir taraftar grubu. Bu bir rastlantı değil. Günümüzün mutlak küre-muhafazakar otoriterliği içinde geçmişle bütün yönleriyle hesaplaşmış ve aşılmış değil. Küreselleşmenin tarih dışında yeni ilişkiler geliştirmek istemesi yeni tip bir muhalefet ve siyaseti gündeme getiriyor. Bunun bir ifadesi mevcut düzene ve otoriteye karşı anti-muhalefet. Anti olma hali bu anlamda küreselleşmenin zaaflarını içinde taşıırken, diğer taraftan bir yönüyle tepkiye de dönüşebiliyor. Amerikan eksenli küre-muhafazakarlığın her anti-hareketin hemen yanında yer alması, eski düzenin, tarihin tasfiyesi açısından desteklemesi, ancak tam denetim sağlayamadığında kaostan rahatsızlık duyması (kimi zaman "yeni devlet inşası" biçiminde yeni düzenlemelere ihtiyaç duyması) yeni dönemin bir özelliği. Bu sadece siyaset düzeyinde de değil, küre-muhafazakarlaşmanın her türlü antici marjinalliği, marj-dışını kapsamaya çalışması, düzene dahil etme çabasının da bir ürünü. Ancak her türlü düzen-dışı hareketin, tavrın denetlenmesi elbet müm-

kün değil. Bu antiliğin olumlu olduğu anlamına da gelmiyor. Antilik geleceğe, geçmişe ve bugüne bir inançsızlık, şüphe, kriz halinde geçerlilik kazandırırken kimi zaman verili düzene inançsızlık anın keyfini çıkarmaya, hazcılığa dönüşerek uygarlığın ve toplumun kendi kendine tüketmesine, çözülmesine, çürütmesine de temel oluşturuyor. Kriz hali bir karar vermeye, geçiş dönemine ve dengeye dönüşmediği için yönüzlüğü nedeniyle krizin kontrol edilmesine, muhalefetin karşıt bir yöne çevrilmesine izin vermiyor. Bunu her olay için geçerli bir formül olarak, düz olarak da anlamamalıdır. Bunun bir örneği de zaafı, kendiliğindenliği ve fanatik/militan yönleriyle Çarşı grubu. Anlık hareket etme biçimi hemen tepki, red olarak keskin bir küfür biçimi alabildiği gibi kimi zaman hoşgörü, ironi ve mizahı

da içinde barındırıyor. Kimi zaman mevcut gerçeklikten, otoriteden kopma, kendisini otoriteye karşıt eşit bir güç olarak görme, antici-toplum bilinci, bir sarhoşluk, kendinden geçme hali gibi kontrol edilmesi ve neye dönüşeceği bilinmeyen "fanatik" Beşiktaş taraftarlık aidiyetiyle sağlanıyor.

Türkiye'de "spor sosyolojisi" yakın zamanlara kadar çalışma hayatının, siyasetin, bilincin dışında modern anlamda eğlence, dinlenme, sosyalleşme olarak "boş zamanlar sosyolojisi" içinde ele alınmıştır. Bu ele alış biçimi daha çok bir toplumsal olay olarak taraftar kimliği olgusu açısından. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren spor, özelde futbol daha değişik yönleriyle de gündeme getirildi. Spor ile ilgili azımsanmayacak bir literatür oluştu. "Futbol Asla Futbol Değildir" den "Küreselleşme ve Futbol" a kadar çeşitli kitaplar konuyu başka yönleriyle de sosyolojinin ilgi alanı içine soktu. Ancak sporun siyasetle veya mafyayla, spor endüstrisiyle ilişkisi, amatörlikten çıkması, iktidar ve muhalefet ile ilişkisi konusunda çeşitli çalışmalar yapılmasına karşılık yine de spor sosyal bilimlerin küçümsediği bir konu. Tartışmalar daha çok sporun yanına ne konursa, sporun değil, daha çok o konunun öne çıkarılması ve açıklanması biçimindedir. Bu açıdan spor-siyaset iliş-

kisi örnek gösterilebilir. Spor ile siyaset ilişkisi de daha çok yerel, uluslararası veya bloklar arası bir çekişme olarak gösterilmekten ileri gitmemiştir. Futbol “yeni tür bir din”, stadyumlar ise “tapınak” olarak gösterilirken dine yönelik bakış açısındaki küçümseme futbol için de geçerlidir. Bu küçümseme başta futbol olmak üzere sporun, (dine benzer bir biçimde) “yığınların afyonu” olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Taraftarlık da bu anlayışın bir sonucu olarak, doğrudan ifade edilmese de sonuçta geri, akıl-dışı, “aydınlanmamış”, “çarpık bilinç”e sahip kitlelerin “çarpık bir kimlik” savunusu, belli bir “cemaate” ait inanç/tapınma biçimi olmaktadır. Düzen ve iktidar ile bu yönden ilişki kurulmaktadır. Faşist İspanya Franco’sunun 3 F formülü de, Futbol, Fiesta (eğlence) ve Fado¹ bu görüşe destek çıkmak için gösterilmektedir. Otoriterliğin dayanağı olarak gösterilen bu üçlünün yerine konan başka üçlüler de (“çocuklar, kilise, mutfak” anlamına gelen) Almanca 3 K veya Seks, Spor, Siesta (öğlen/akşamüstü uykusu) ile ifade edilen 3 S, Türkiye’de de harf uyumu olmadan öne çıkarılan “At, Avrat, Silah” üçlüsü bulunmaktadır. Bu örnekler bir anlamda mevcut düzen ve otoriterliğin kendisini gündelik yaşam içinde nasıl toplumsallaştırdığının ölçütleri olmaktadır. Bu tanım kabul edildiğinde futbol, diğer örneklerle de gidersek, eğlence, aşk, müzik, aile, çocuk, iletişim gibi gündelik hayatın pek çok ögesi gericiliğin, otoriterliğin ötesinde buna katılmanın veya olumsuzlamanın diliyle cahillerin, işe yaramazların bir uğraşısıdır! Bütün bu ön kabullere rağmen futbol veya kitlesel gösteri sporları, gündelik yaşam ritüelleri için sözü edilen olumsuzluklar (boyun eğme, kadere razı gelme) yerine “isyan”ı, umudu, gelişmeyi, değişmeyi belirten başka tür örnekler bulmak mümkündür. Bunun en çok bilinen örneği olmasına rağmen “spor ile ilişkisi” unutulmuş görüneni ise Spartaküs isyanıdır!

Öncelikle yapılması gereken spor veya benzeri gündelik yaşam içinde ifade-sini bulan çeşitli etkinliklerin, cinsellik, aşk, iletişim, eğlence, tüketim, aylıklık gibi çeşitli biçimlerin suçlanarak horlanması veya tam tersinden yüceltilmesi yoluyla söz konusu olguyu her iki durumda da anlaşılabilir hale getirmek yerine anlaşılır hale getirilmesi getirilmesidir. Marx’ın kahramanı, hayranlık duyduğu Spartaküs, pek çok komünist direniş örgütünün adı olarak yüceltilmektedir. Bu yüceltme bir anlamda sadece “geçmişin ruhu”nun yüceltilmesi için de değildir, günün koşulları içinde direniş bilincini yükseltmek ve geleceğe yönelik de belli bir umudu vurgulamak, katı gündelik gerçekliğin kötümserliğinden uzaklaşmak içindir. Ancak bu yüceltme içinde günümüzde Spartaküs ve kendisine ilk destek veren savaşçı-kölelerin arenada (Roma’nın sporu da böyle!) diğer spor okulları ile büyük kitleler önünde “ölesiye yarışan!” bir spor okulunun gladyatörleri (isyana ilk katılan diğer “sporcuların” ve çığ gibi destekleyen “tarafdarların”!) olduğu unutulmuş görünüyor. Bunun yerine hatırlanan dünya tarihinde geniş

¹ İspanya’da kenar, batakane olarak adlandırılan gece kulüplerinden ve genelevlerden çıkmış, hüznü, kaderci, kimi zaman hayata isyan eden müzik türü.

yığınların Roma'ya karşı başlattığı ilk büyük isyan hareketinin kahramanının adı oluyor. Bu arada hareketin zaafı ve yenilgisi de kahramanlık ve isyanın yüceltilmesi, isyana duyulan romantik sempati nedeniyle çok fazla önemsenmiyor. Gerçekte, tarihte Spartaküs isyanının önemi başkaldırı, özgürlük, kahramanlık ruhu yanında, bunun ötesinde tarihten çıkarılacak ders yenilgi ve başarısızlığundan kaynaklanıyor. Mesele sadece isyan değil, isyanın yerine nasıl bir düzen kurulacağı konusunda örgütlenme ve düşüncenin ortaya konulabilmesidir. Roma'nın ele geçirilmesi başarılı olsa bile yerine Roma egemenliğini diriltmekten başka bir seçenek olmadığı için (değişik kökenden gelen köleler arasında sürekli birlik ve disiplinin sağlanamaması ve isyana katılmayan bir kesimin de seyirci kalması hareketin en önemli zaafıdır) yenilgi kaçınılmaz olmuş, bu yenilgiden kendi adına belli dersler çıkaran Roma, imparatorluk örgütlenmesini ve sömürsünü daha çok pekiştirecek sistem kurmuştur. Bu sağlandığında gladyatör dövüşleri daha kıyasıya olmuş, arenalar da daha fazla dolmuştur! Ancak Roma'dan bu yana Spartaküs'ün temsil ettiği direniş, özgürleşme, dayanışma ruhu da ezilen, haksızlığa uğrayan, otoriteye başkaldıran geniş kitleler için günümüze kadar geçerliliğini sürdürmüştür.

Kimi zaman insanları "hakikatin kölesi" haline getirmek, reel gerçekliğe teslimiyet, hayallerimizi, daha güzel bir dünya isteğinden vazgeçmeye veya mevcut yeni koşulları mutlaklaştırmaya dönüştürür. Spor taraftarlığının (adlanmış ruh) henüz kendinin ayırıcısına varmamış bir insanın bilinci / kimliği haline dönüşmesi, geçerliliğine inanmadığı, kendisini içinde gerçekleştirmediği mevcut dünyanın gerçekliğinden bir kopuştur. Bu kopuş aynı zamanda verili dünyaya ve insanın kendine yabancılaşmanın ifadesidir. Hayali dünyayı üreten mevcut gerçekliktir. Bu tepetaklak dünya içinde futbol taraftarlığı insanın kendisine, dünyaya bakışını yeniden üretir. Yaygın mantığı, basitliği, ortaklığa izin veren yapısı, manevi yüceliği, coşkusu, herkes tarafından kolayca bilinirliği, ahlakça onaylanması, bütünlüğü bir yandan avuntu sağlamaya ve gerçekliği haklı kılmayı sağlarken bir yandan da bu gerçeklikten bir kopuşu, yabancılaşmayı belirtmektedir. İnsanın özgürleşmesi, kendini ifade etmesi mevcut düzen içinde giderek mümkün hale gelmezken, verili gerçekliğin katılığından kaçma anlamında karşı çıkış, mevcut koşulların getirdiği zaafı da içinde taşımaktadır. Mevcut dünyaya karşı çıkarken, bu karşı çıkış ruhu ne kadar etkili olursa olsun, bu dünyadan kopma, tersyüz edilmiş bir gerçekliğin savunusu olmaktadır. Bu karşı çıkış ne kadar samimi, dürüst, haklı, saf (kendi içinde tutarlılık ve kendinden olmayanı, temsil etmediğini dışlama ve içerme anlamında taraftarlık) olursa olsun, sonuçta kendi gücünün ve imkanlarının değil karşı çıktığı gücün ifadesi olduğu için bunun sorgulanması gerekiyor.

Çarşı taraftar grubu mevcut literatürünün ötesinde ve dışında spor ile ilişkili olarak boş zamanlardan siyasete, spor endüstrisinden taraftarlığa, muhalefetten direnişe, adanmışlıktan birlikteliğe, toplumsal bilinç ve sosyalleşmeye kadar konuya yeni bir katkı sağlıyor. Elbette Çarşı'nın sözü edilen otoriteye karşıtlı-

ğı, muhalefeti için özüyle (Doğu-Batı çatışmasının ve Batı lehine eşitsiz denge) ilgili değildir. Anti-bilinç, anti-siyaset temelinde kendini her şeye karşı olarak tanımlaması da meselenin özünü anlamaya izin vermemektedir. Ama bütün bu zaaflarına, olumsuzluklarına karşın Türkiye’de ve dünyada olan biteni belli yönleriyle değerlendirmeye izin veriyor. Çarşı taraftar grubu 1982’den bu yana belki de dünyada ve Türkiye’de antici-taraftar bilincini en geniş bir biçimde geliştiren ama kendisini belli bir spor takımı ile sabitleyerek geniş kitlelerle buluşturan yeni bir toplumsal muhalefet biçimi. Kimi zaman antici-taraftar bilinci Beşiktaş yönetimini, hatta takımı da kapsayarak kendi varlığını öne çıkarıyor. “En büyük taraftar, futbolcular sahtekar” sloganı bir anlamda idealize edilmiş bir taraftarlık ve takım bilincinin de ifadesi. Belki de işin başlangıcını “efsanevi başkan” (eski MİT görevlisi) Süleyman Seba’nın gönderilişi olarak da tespit etmek mümkün. Taraftar ile yönetim anlaşmazlığının ifadesi, “Seba gitsin, Ahmet Dursun” sloganıydı. Süleyman Seba, Çarşı’nın gönderdiği tek başkan olarak da kalmadı. Çarşı grubu dünyadaki diğer taraftar gruplarından farklı olarak “kale arkası” denilen yerde değil, “kapalı tribün”ün tamamında hakim bir grup. Kale arkası da bir başka “fanatik” gruba ait olduğundan stadın çok büyük bir kısmı taraftar coşkusu ve yaratıcılığını, kulüp yönetimi üzerinde etkinliğini artırıyor, tribünler arası ilişkiyi ve ortak hareket etme anlayışını belirgin hale getiriyor. Bu bazen “sahada oynanan futbol”dan da kopuk bir biçimde kendini öne çıkarma, kendinden söz ettirme biçimi halini alıyor. Kulübün aldığı şampiyonluklar yanında Çarşı’nın da kendi adına (“dünyanın en iyi taraftarı”, kan bağıışı gibi sosyal sorumluluk eylemleriyle) aldığı ödüller var. Stadyum içindeki konumları yönetime ve takıma olumlu-olumsuz müdahale edecek kadar yakın. Bu nedenle yıkılacak ve yeniden yapılacak Beşiktaş stadında bu taraftar kompozisyonunun nasıl biçimlendirileceği merak konusu. Çarşı taraftar grubunun siyasallaşması önce mevcut düzen içinde bir karşı çıkış olarak biçimlendi, daha sonra kazandığı yeni özelliklerle farklılaştı. Esas ilgi çeken de bu yönüdür.

2- Beşiktaş’ın Osmanlı ve Cumhuriyet kimliği ile Çarşı’nın Bütünleşmesi ve Küre-Muhafazakar Otoriteye Uyumsuzluğu

Türkiye’de stadyumların sporun ötesinde siyasetin toplumsallaştığı, ifade aracı olduğu yerlerden biri olduğu bilinen bir durum. Camilerin avlusunda veya dışında yapılan “Cuma eylemleri”ne benzer biçimde hafta sonlarında yapılan maçlarda stadyumlar her kesimden insanın bir araya geldiği ve çeşitli olaylara karşı tepkisini hemen anında ortaya koyduğu yerler. Büyük takımlar sahaya çıkarken her hafta değişen “sosyal mesajlar” veren pankartlarla stadyumu selamlıyor. Sadece milli maçlar değil, her hafta oynanan sıradan maçlar da İstiklal Marşı ile başlıyor. Mevcut iktidarlar son on yıllarda ortaya çıkan ölçüsüz “şiddet-terör olaylarına” karşılık olarak siyasal tepkilerin bu mecrada toplumsallaştırılmasına izin verdi. Bu, bir yerde Türkiye’den giden takımların Avrupa’da oynadığı maçlarda PKK göstericilerinin

maç oynanırken stadyumlarda yaptıkları gösterilerle, sahaya inmeleriyle başlamış olsa bile giderek daha bağımsız biçimler aldı. Çarşı bu açıdan diğer takımlardan farklı yeni bir söylemin sözcüsü olarak ortaya çıktı. En önemli sloganlarından birisinin “Çarşı her şeye karşı” olması, yine Çarşı yazısının içindeki A’yı anarşizmin sembolü yuvarlak içinde yazmaları, anti-faşist, muhalif, sol jargon kullanmaları kendilerini diğerlerinden farklı bir temele oturtmasını sağladı. Bu karşı/anti olma hali belli bir spor kulübünün fanları olmaları, bütün antiliklerine karşın belli bir sabitleri olmaları nedeniyle bir kimlik belirtisine dönüşerek, çeşitli kesimden, sınıftan, görüşten insanları bir araya getirip her şeyi reddetmenin kaos hali içinde belli bir düzen yarattı. Maçlar sırasında stadyum içinde bir araya gelen, her hafta gerçekleşen tekrarlar ve maçlar dışında futbolun gündelik medyada en önemli tiraj unsuru olması, kimi zaman bunu yaygınlaştırması, takımlar arasındaki farklılık ve üstünlük çabasını öne çıkarması taraftar özgüveni ve kimliğini pekiştirdi. Çarşı maç içinde ve dışında zaten doğal bir biçimde yaptığı kitleleri yönlendirme, kitleler için eylemlere göre kendi önderlerini çıkarma işini zaten her hafta yapıyordu. Fatih Terim ile Mehmet Ağar’ın bir araya geldiği fotoğrafa karşı “İmparatorluk değil, tam demokrasi”, Bülent Ecevit’in ölümünde “Kara Kartal seni unutmayacak Karaoğlan”, Erbakan’ın ölümünde de “Başımız Sağolsun” pankartı açarak toplumun farklı kesimlerinin değerlerine sahip çıktıklarını, geniş bir duyarlıkları olduklarını gösterdiler. Teröre karşı “Şehitler ölmez, vatan bölünmez” çıkışları yanında ırkçılıktan HES karşıtlığına, nükleer santrallere karşıtıktan Emek Sineması direnişine, engelliler için tekerlekli sandalye ve her yıl yaptıkları kan bağışısı kampanyalarına, Van depremi sonrasında atıklarını ve üstlerindeki giysileri çıkararak soğukta çıplak kalarak “Van üşüyor” pankartıyla halkın acılarına ve sorunlarına sahip çıktılar, paylaştılar. 2012 yılında Kutlu Doğum Haftası’nda tribünlere “Seni görmeden sevdim ya Mu-

hammed" yazısını astılar. Çarşı'nın içinde her türlü görüş, farklı dinden, kökenden insan olmasına rağmen, mutlak kimlik özelliği haline getirilmeden çeşitli kimliklere saygı duyulması, gündelik yaşam içinde ortaya çıkan taraftarlık bilincinin baskınlığı ortak bir kimliğin ortaya çıkarılmasına izin verdi. Bu sadece tribün ile de sınırlı kalmadı. "Tribünde taraftar, sokakta halkız" deyişiyle en geniş kesimleri kapsadı. Çarşı'nın iktidara karşı hızla politikleşmesinde "Gülen cemaatinin yargı ve polis içinde uzantılarıyla" ortaya çıkan (halen de Gezi direnişi sırasında aldığı kararlarla Beşiktaş'ı dahil ederek UEFA'nın da katkılarıyla süren) "3 Temmuz süreci" içinde Fenerbahçe'ye yönelik operasyonlarda Fenerbahçe'nin kalbi sayılan Kadıköy-Bağdat Caddesinde geniş bir taraftar kitlesinin daha başlangıçtan itibaren kitlesel bir biçimde sokaklara inmesinin, siyasallaşmasının da özel bir katkısı var. Fenerbahçe Kadıköy mitingleri, Bağdat Caddesi etkinlikleri son yıllarda stadyum dışında insanların otoriterliğe yönelik süreklilik taşıyan ilk mitingleri oldu. Başka şehirlere de taşan bu muhalefet sırasında polis gazı nedeniyle (astımdan) bir kişi hayatını kaybetti. İlk defa bir spor takımı ve taraftarı kendi kaderini dışarıdan belirleme çabasına karşı otoriterliğe yönelik muhalefetin öncüsüne dönüştü. Bu muhalefet Gezi direnişi sırasında yeni bir boyuta ulaştı. Bunda Beşiktaş taraftar kitlesi ve semtin özel konumu da önemli bir rol oynadı.

Çarşı bilincinin oluşmasını sağlayan önemli bir özellik de Beşiktaş'ın, kamusal ve tarihi kimliği olan belli bir "semtin takımı" olmasıdır. Stadyumun semte yakınlığı, maç öncesi İstanbul'un çeşitli yerlerinden, çeşitli kökenden insanların aynı duyguyu paylaşmak, katılmak için bir araya gelmeleri, Beşiktaş çarşısı içinde çeşitli etkinlikleri, eğlenceleri, Balıkpazarı'nda içkili, şarkılı neşe ve coşkuları, karşılıklı dostluklar, toplu yürüyüşleri taraftarın hem takım ile hem de semt ile sokakta bütünleşmesini sağladı. Tribün liderlerinin (amigoluğun ötesinde) kitle ile birlikte siyasete ve spora uyarlanmış esprili sloganlar, şarkılar, kararlar üretmeleri sahanın dışında bir ortaklık bilinci oluşturdu. Bir anlamda taraftar kimliği ve halk kimliğinin buluşması sokakta birlikte etkinliklerle gerçekleşti, birbiriyle bütünleşti. Kamusal ve tarihi kimliğiyle tanınan Beşiktaş'ta halk bu kimliği reddetmeden zenginleştirdi. Osmanlı kamusal kimliği ile Cumhuriyet'in gündelik yaşam kültürü ve kimliği Beşiktaş'ta birbirine karşıt bir rol oynamadan halkın yaşam tarzı içinde, Çarşı içinde bütünleşti. Çeşitli siyasi, sınıfsal, toplumsal kimliklerin ötesinde Çarşı grubu kimliği olarak sahip çıkılan, özünde bu kimliktir. Bir yönüyle Çarşı'nın "her şeye karşı" olması, dışarıdan müdahalelere, empozelere karşı bu taraftar ve halk kimliğini korumanın, bilincinin ifadesi oldu. Çarşı'nın muhalif bir kimlik ve deneyim sahibi olmasında Beşiktaş'ın ve stadyumun ifade ettiği özel anlamın önemli bir yeri var.

Beşiktaş İstanbul'un hem Osmanlı Batılılaşma dönemi merkezi (bu nedenle "saraylar-müzeler-üniversiteler semti Beşiktaş"), hem de Cumhuriyet döneminde başkent Ankara'nın kendi adına şehre damga vurmak için girişimlerde bulunduğu bir merkezdir. Günümüzde Gezi Parkı olarak adlandırılan yer başlangıçta insanların Taksim'den Beşiktaş'a içinden yürüyerek ulaşılacağı bir şehir ormanı olarak tasarlanmıştı. Maçka vadisi olarak adlandırılan Taksim, Harbiye

ve Maçka sırtlarından Dolmabahçe'ye kadar uzanan alanın içinde Cumhuriyet yönetiminin şehre damgası olarak düşündüğü AKM (şimdi varlığı tartışılan Atatürk Kültür Merkezi), Spor ve Sergi Sarayı, Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu, Hilton Oteli gibi yeni yaşam tarzı ile ilişkili bir dizi modern mimari yapı içinde en görkemlisi ve kitlesel toplanma yeri hemen Dolmabahçe sarayının arkasında, sarayın has ahırlarının olduğu yere yapılan Dolmabahçe/Beşiktaş Stadyumu'dur. Bu açıdan da iktidar/kamu otoritesi ile Çarşı'nın (halkın) "Gezi Parkı" nedeniyle karşı karşıya gelmesi bir rastlantı değildir. "Gezi Parkı" Beşiktaş'a kadar uzanan bütünsel bir projesinin bir başlangıcı olarak düşünülmüştür. Bu projenin içinde Dolmabahçe Stadyumu Taksim ile Beşiktaş arasında geçişi sağlamaktadır. Cumhuriyet İstanbulu'nun en prestijli yapılarından biri olan stadyumda 1980'lere kadar "üç büyükler" olarak adlandırılan İstanbul takımlarının maçları burada oynanmış, aralarındaki büyük rekabete rağmen taraftarlar maçları birlikte izlemişlerdir. Beşiktaş Stadyumu, Boğaziçi'nin hemen arkasında, tarihi bölge içinde, kitlesel gösterilere açık, her açıdan dünyanın en güzel stadyumlarından birisidir. Özellikle ulaşım açısından şehrin her tarafından kolay ulaşılması ve toplanan on binlerce kişinin ana arterler ve deniz yoluyla çok kolaylıkla dağılması akışkan konumunun özelliğini belirtmek açısından önemlidir. Beşiktaş semti de stadyumu tanımlamak için kullandığımız özellikleri kendisinde fazlasıyla barındırıyor. Bütün bunlar "Beşiktaş duruşuna", Çarşı taraftar grubunun eylemlerine, kimlik ve etkinliğine özel bir anlam ve ruh kattı.

Beşiktaş'ın Osmanlı döneminde Batıcılışma siyasetinin merkezi, kamusal alan olarak seçiminde başlangıçta tarihi şehir merkezlerinden uzaklığı önemli olmuştu. Ancak Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Batıcılışma serüveni içinde Ankara'nın başkent olması, İstanbul'un imparatorluk merkezi olmaktan çıkmasıyla Beşiktaş (devletin damga vurduğu) yönetim merkezi olmaktan çıktı, öğrenci, memur, işçi, Hıristiyan-Rum, Ermeni kökenli insanların yakın zamana kadar birlikte oturdukları ağırlıklı sivil yerleşim yeri (konut alanı) oldu. Özellikle Dolmabahçe Sarayının hemen yukarısında, geçmişte sarayı koruyan Maçka, Gümüşsuyu ve Taşkılla askeri binalarının İstanbul Üniversitesi'nden sonra hem şehrin, hem de Türkiye'nin en prestijli üniversitelerinden biri olan İstanbul Teknik Üniversite'ne tahsis edilmesi, Kabataş gibi önemli liselerin semtin hemen yanında olması, Fındıklı'daki (o zamanki adıyla) Güzel Sanatlar Akademisi'nin yakınlığı, Boğaziçi Üniversitesi'nin ilçe sınırları içinde yer alması, (buna geçmişe tek bir otobüsle gidilen İstanbul Üniversitesi ile sonradan açılan Yıldız Üniversitesi'ni de dahil etmek gerekir, bunlara daha sonraki dönemde Beşiktaş'taki yeni devlet ve özel vakıf üniversiteleri eklendi), Türkiye'nin her tarafından gelen seçkin öğrencilerin okullarına yakın olan Beşiktaş'ta oturmayı tercih etmelerine neden oldu. Yine memurların, görece nitelikli işlerde çalışan işçilerin, sanatçıların, gazetecilerin, öğretim üyelerinin de oturmak için bu semti tercih etmeleri gündelik yaşamın hem dinamizmini, hem de zenginliğini sağladı. İnsanların çarşıda bir araya geldiği, dışarıklı bir eğlence, yeme-içme, balık pazarı, alışveriş, meyhane, sahil çay bahçeleri, eğitim kurumları, park, müzik, sinema, özellikle

gençlerin etkin olarak katıldığı sol siyaset ve dernek tartışmaları geleneği oluştu. Beşiktaş spor takımı bütün bunların içinde her zaman semtin gurur duyduğu, çarşı esnafının gündelik satış ve esprilerinin konusu olarak insanlarla yakınlık kurduğu, birbirine takıldığı bir değer olarak yaşamın merkezinde yer aldı. Bu özellikleri çoğaltmak mümkün. Öğrenci gençlik ve farklı kökenden çeşitli toplum kesimleri taraftarlığın ötesinde çarşıda kaynaştı, birbirini toplumsallaştırdı. Seçimleri daha farklı olan insanlar da gündelik yaşamın çeşitlilik ve zenginliğine katılarak semtin diğer bir rengi oldu.² Beşiktaş hiçbir zaman içe dönük, gündelik yaşamın darlaştığı bir semt olmadı. Bunda semtin İstanbul içindeki merkezi konumu da önemli oldu. Beşiktaş, Osmanlı'dan günümüze şehrin deniz ve kara ana ulaşım ağlarının kesiştiği, dağıldığı, kontrol edildiği, Boğaz köprüleri vasıtasıyla Rumeli yakasının da trafiğini etkileyen önemli bir kavşak. Bir anlamda İstanbul'un kalbi veya İstanbul'da gündelik yaşamı durdurabilecek, denetleyecek, yönlendirecek bir merkez. Bununla birleşen diğer bir özelliği, Beşiktaş yönetim açısından kamusal alan olmaktan çıkararak, İstanbul'un gündelik ilişkilerinin akışkanlığının sağlandığı, yeniden üretildiği, birbirine bağlandığı, yerleşik belli bir yaşam tarzının toplumsallaştığı bir merkez haline geldi. Taksim'den farklı olarak, dışarıdan-gel-geç bir yer değil, devlet otoritesi dışında kamunun temsil edildiği, kendini yeniden ürettiği bir merkez.

İstanbul'un Osmanlı kamusal kimliği ve Cumhuriyetin gündelik özel yaşam kültürüne ters oluşumlar ortaya çıktığında bunun kendiliğinden bilincinin ve tepkisinin ilk ortaya çıktığı yer Beşiktaş oldu. Buna bir anlamda devlet otoritesini temsil eden, kendini seçmeniyle darlaştıran ve kamu gücüyle özdeşleştiren iktidara karşı "gündelik/özel hayat içinde ortaya çıkan kamunun" karşı karşıya gelmesi diyebiliriz. Bu elbette bir kendiliğindenliğin bilincidir. Ancak bunun ötesinde İstanbul'un kalbi sayılan yerlerin kendi tarihi mirasına ters bir biçimde insansızlaştırılması ve uluslararası alan olmasınadır esas tepki. İlgi çekici olan bunun karşıt bir kimlik temelinde bilincine varılması taraftar kimliği üzerinden oldu. Beşiktaş'ın ve stadyumun konumu nedeniyle taraftar grubunun maçtan önce bir araya gelmesi ve coşkusunun bütün semti kapsamı, bu coşku kimi zaman rakip takım taraftarlarını "karşılama" için yollara taştığında sık sık polisle karşı karşıya gelmesi olağan bir durumdu. Beşiktaş ile stadyum arasındaki yolu (Dolmabahçe'yi) taraftarın birlikte yürümesi, maç öncesinde veya "morallerin bozuk" olduğu maç sonrasında da bu yolu işgal etmeleri sık sık polis ile taraftarı karşı karşıya getirecektir. Bu yolun devamının (Barbaros Bulvarı ile) Boğaz Köprüsü'ne ve Ortaköy yolu ile Boğaziçi yoluna açılmasıyla, yine Eminönü-Kabataş ve Taksim'e çıkan-inen yolların iptal olması özellikle derbi maçlarında sıradan eylemlerden idi. Ancak giderek resmi görüşün törenleri dışında ortaya çıkan hal-

² Ben de Beşiktaş'ta oturan bir Fenerbahçeliydim! Fenerbahçe stadı uzak olduğu için Beşiktaş'ın maçlarına giderdim! Şimdi yine Fenerbahçeli oğlumla taraftarın coşkusuna kapılıp stada girdiğimiz, biz eve geç geleceğiz diye telefon açtığımız oluyor!

kın bu özel coşkusunun “devlet ciddiyeti/otoritesi” ile hizaya sokulmak istenmesi, dağıtılması Beşiktaş’ta ve Türkiye’de tepki ile karşılandı. Osmanlı kamusal kimliği ve Cumhuriyet’in gündelik yaşam kültürü ile ilişkili olarak mevcut siyaset ters işlere koşulduğunda bunun toplumun gündelik yaşamı içinde belirgin olarak hissedildiği en önemli yerlerden biri Beşiktaş oldu. Beşiktaş yeni dönemde iktidarın yer seçimine bağlı olarak, Ankara’nın uzantısı yönetim merkezi haline gelirken, iktidarın kendisiyle, hatta liderin şahsı ve kendisini seçen kitle ile özdeşleştirdiği devlet/kamu otoritesinin gücü, ritüelleri (resmi konvoylu geçişler vb.) ile semtin yerleşik, tarihsel kültürü ve kimliği birbiriyle çatıştı. Bu çatışmayı sadece iktidar ile toplum arasında bir çatışma olarak da görmemek gerekir. Bu karşı karşıya geliş uluslararası yeni ilişkilere ve düzenlemelere dayandığı için, sonuçları hem Türkiye’de, hem de dünyada büyük bir yankı yapacaktır.

3- İstanbul’da Uluslararası Bağımsız Yeni Kamusal Alan Yaratma Çabasının Gezi Ruhuyla Çatışması ve Çarşı’nın Rolü

İstanbul’un Sovyetler Birliği sonrası dönemde siyasi anlamda yeni görevler yüklenmesiyle geçmişte Beşiktaş’ta gündelik yaşamı içinde sıradan görülen olaylar birden yeni bir anlam kazandı. Bu değişikliğin bir görüntüsü yeni inşaatların veya Beşiktaş’ın tarihi yapılarının otele dönüştürülmesiydi. (Bu girişimin ilk örneği de geçmişte Beşiktaş takımının maçlarının oynandığı Çırağan Sarayı’nın içindeki tarihi Şeref Stadyumu’nun ve halk havuzunun otele dönüştürülmesiydi.) İktidar, Turizm Merkezi Bölgesi yasasıyla İstanbul başta olmak üzere belediyeleri belli yerlerde yetkili olmaktan çıkarırken kendisini şehirlerde yapılacak büyük dönüşüm projelerinde söz sahibi yaptı. İstanbul’a

verilen özel rol ve önem nedeniyle uluslar arası yeni ilişkilere dayanak olacak belli düzenlemelere gidilmesi yolu açıldı. İstanbul'un 1990'lı yıllarda uluslararası siyaset içinde belli bir rol üstlenmesi, Ankara yerine İstanbul'da bazı yönetim işlerinin yapılmaya başlanmasını gerekli kıldı. İstanbul'un meclise giden 550 milletvekilinden (son seçimde) 85 tanesini göndermesi de siyasi partilerin özel bir İstanbul stratejisi izlemesine ve seçimler sonrasında başbakanların İstanbul Belediyesi'ne özel bir ilgi duymasına neden oldu. İstanbul'da yapılan uluslararası toplantılar, kongreler, Ankara yerine İstanbul'da ağırlanan devlet başkanları başlangıçta yeni yapılan otellerde, Dolmabahçe Sarayı'nda ağırlanırken giderek kamu işleri için daha elverişli mekanların bu işlere tahsis edilmesi ihtiyacını ortaya çıkardı. Özal döneminde başlayan bu eğilim Tarabya'da Huber Köşkü'nün Cumhurbaşkanlığı yazlık ikametgahı olarak yeniden restorasyonu girişimi ile somutlaştırılmak istenmesine rağmen bölgenin özellikle karayolu açısından taşıdığı sorunlar, riskler bu yöndeki çabalara sekte vurarak yine Beşiktaş siyasi-idari bir merkez olarak seçilmek zorunda kalındı. Ankara'da yönetimin bu kararında, Beşiktaş semt çarşısının hemen yanı başında, Dolmabahçe Sarayının devamında birkaç yıldır faaliyet gösteren Başbakanlık Çalışma Ofisi'nin olması, yabancı heyetlere, uluslararası büyük toplantılara misafirlik eden İstanbul'un en büyük otellerinin, kongre merkezlerinin Beşiktaş'ta ağırlık kazanması, giderek Başbakanlık Çalışma Ofisi'nin Ankara'da Başbakanlık Konutu kadar yoğun işlerlik kazanması bu seçimde önemli bir rol oynadı. Bu yeni durum bölgenin kamusal güvenliği konusunda yeniden yapılanması ve yeni bir anlayışın getirilmesine neden oldu.

İstanbul'da geniş, güvenli uluslararası kamusal bir alana duyulan ilk ihtiyaç 3-14 Haziran 1996 tarihinde Habitat II-İnsan Yerleşmeleri Üzerine Birleşmiş Milletler Konferansı nedeniyle ortaya çıktı ve bu yönde bir dizi girişimin başlangıcını oluşturdu. İstanbul'da yapılan bu ilk büyük uluslar arası kongrede Harbiye-Maçka arasındaki bölge "Harbiye Kongre Vadisi olarak adlandırılarak, Beşiktaş-Akaretler, Maçka, Teşvikiye, Harbiye ve Taşkıslası ile çevrelenen bölge adeta sıradan İstanbullulara kapatılarak kongreye katılacak dışarıdan ve içerden kongre üyelerine ve izleyicilerine tahsis edildi. Yollar değişti, trafik sınırlandı, bu bölge içinde yaşayan insanlara özel kartlar verildi. "Kongre Vadisi" olarak adlandırılan bu "uluslararası toplantı alanı"nda yapılan etkinlikler sırasında bölgedeki Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı, Taşkıslası, Cemil Topuzlu Açık hava Tiyatrosu kullanıldı, dışarıdan gelen yabancı katılımcılar bölgede yeni yapılan Swiss Otel, Çırağan Sarayı Kempinski gibi otellerde kaldılar. Bu toplantı İstanbul'da yapılan uluslararası, geniş katılımlı tek toplantı olarak kalmadı, sonrasında daha fazla güvenlik isteyen ve neredeyse bölgede yaşayan halkın "düşman" muamelesi gördüğü, varlığından rahatsız olduğu 2004 yılındaki "NATO Zirvesi" düzenlendi, zirve sırasında ortaya çıkan protestolar ilk defa doğrudan şehirde bulunan en üst düzeydeki uluslararası liderlere yönelik tepkiyi ifade etme imkanı verdi. Bu dönemde ortaya çıkan "küreselleşme karşıtı" hareketler İstanbul'da bir araya

gelerek ortak eylem düzenleme imkanı buldular. Bütün bu olaylar dizisi ve İstanbul'a uluslararası ilişkilerde verilen rol bu bölgede Tarlabası'ndan, Topçu Kışlası'na, Taksim meydanı yayalaştırma projelerine kadar sanki birbirinden ayrı gibi görünen pek çok yeni projenin bütünlüğünü sağladı. Topçu Kışlası'nın yeniden yapımı da bu bütünsel projenin bir parçası olarak vazgeçilmez olarak görüldü. Topçu Kışlası geçmişte Maçka vadisinin tepe noktalarında Dolmabahçe Sarayı'nı/ yönetim merkezini koruyan bir dizi kışlanın bir parçası olarak inşa edildi (İstanbul'un işgalinde, işgal güçlerinin ana karargahlarından biri oldu). Ancak imparatorluktan vazgeçilip İstanbul yerine Ankara siyasi merkez olunca başta Beşiktaş ve çevresindeki bir dizi tarihi bina (yönetim açısından) işlevsiz kalmıştır. Dolmabahçe Sarayı'nın müze olması gibi, bir başka düzenleme gerekçesiyle, farklı bir mimari yerleşme anlayışının ürünü olduğu için Topçu Kışlası'nın yıkılması tepki de çekmemiştir. Beşiktaş'a kadar kesintisiz uzanan Cumhuriyetin damgası olacak bir dizi etkinlik alanı oluşturulmak istendiğinde geçmişte üstlenmiş olduğu rol engele dönüşmüştür. Topçu Kışlası'nı bölgedeki diğer kışlalar gibi üniversite olarak değerlendirmek bulunduğu mevkiinin stratejik önemi nedeniyle mümkün olmamıştır. Bunda yeni siyasetin öğrencileri bir tehdit olarak görmesi de önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı Batılılaşma döneminde öne çıkan muhalefet ve siyasi örgütlenmelerin temelini asker-öğrenci oluşturması nedeniyle Cumhuriyet yönetimi ilerde kendisini sıkıntıya sokacak böyle bir karar vermemiştir. Taksim Komünü'nün "ana karargahı"nın burada olması bölgenin İstanbul açısından önemini göstermektedir. İktidarın da bu bölgede yeniden Topçu Kışlası inşa etme çabası ve bunda ısrarı sadece mimari bir kaygıdan kaynaklanmıyor. Meselenin "üç-beş ağaç, bir bina" ile sınırlı olmadığı direniş sırasında ortaya çıkarak, bütün sınırlama çabalarına karşın, benzer "çevre" olaylarından bütünüyle ayrıştı.

İstanbul'da uluslararası ilişkilere dayalı bağımsız kamusal bir alan oluşturma çabası bir dizi değişikliğin başlangıcını oluşturmuştur. Devlet yönetiminin İstanbul'da üst düzeyde konumlanması açısından ortaya çıkan değişiklikleri sadece Başbakanlık Çalışma Ofisi'yle sınırlı olarak görmemek gerekir. Gerçekte bu bölgede daha geniş uluslararası ilişkilere bağlı bağımsız bir "kamusal alan" yaratma çabası söz konusudur. Beşiktaş'ta sadece Başbakanlık Ofisi değil, büyük ihtimalle şimdi üniversite olan Yıldız Sarayı'nın da boşaltılması, Yıldız Korusu, eski sarayların bahçesinde inşa edilen pek çok otellerin, Conrad Hilton, Kempinski Çırağan Sarayı Oteli, Four Season Otellerinin katılmasıyla ve Beşiktaş'ta iskelelerin olduğu bölge ve Dolmabahçe Sarayı ve bahçesindeki Swiss Otel de dahil edilerek bir ucu Gezi Parkına uzanan Maçka vadisini de kapsayan uluslararası yeni bir siyasi-idari-yönetim merkezinin ve kamusal ikametgah alanının ortaya çıkarılmak istendiğini söyleyebiliriz. Topçu Kışlası bu anlamda Taksim Meydanı'nda inşa edilmek istenen ve meydanı sınırlayan, önüne bir set oluşturan ilk yapı olacaktır. Bu değişikliklere bir sonraki aşamada büyük ihtimalle bu bölgeye en yakın ve kamunun elinde boş alan olan merkezinde Maslak Kasrı'nın bulunduğu Işık Üniversitesi yanındaki alandan başlayarak Büyükdere Caddesi boyunca uzanarak

Darıüşsafaka'ya kadar uzanan geniş alan da katılmış olacaktır. Bu yeni kamusal bölgede çalışanların ikametgahları için eski yerleşim yerlerinde hem güvenli hem de yönetimin prestijli alanı olarak Maslak Kasrı'nın tam karşısında, yolla bölünen Ayazağa ve Belgrad Ormanlarını kapsayan bölgenin imara açılması gerekecektir. Büyükdere Caddesi'nin uluslararası büyük şirketlerin plazalarıyla doldurulması da İstanbul'a yabancı bu yeni uluslararası özel bölge yaratma çabasının bir parçası ve desteğine dönüşmüştür. Bu durum Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi boyunca bambaşka bir biçimde evrilen, kitlesel konut, eğlence, dinlenme ve iş alanı olarak yerleşmelerin olduğu bölgeye, bununla çatışan (mevcut iktidarın bu yaşam tarzını benimsemediği ama lütfen "hoş gördüğü!" biliniyor, bu da iktidarın bir gerekçesi') yeni bir düzenlemenin ortaya çıkardığı gerginliğe neden olacaktır.³ Gezi Parkı yerine yapılmak istenen Topçu Kışlası ve Taksim'de yayalaştırmalar dahil yeni düzenlemelere ve uzlaşmaz tutuma da bu açıdan, küre-muhafazakar otoriterliğin baskısını hissettireceği, toplumsal muhalefeti sınırlayacağı yeni engeller, uluslararası yeni kamusal alan yaratma çabası olarak bakılmalıdır. Bunun ilk yansımaları, tepkileri de Beşiktaş'ta ortaya çıktı. Yıllar boyunca daha çok sivil konut, eğlence, alışveriş, iş, kültür, eğitim, turizm alanı olarak biçimlenen Beşiktaş bölgesi Başbakanlık siyasi-yönetim merkezi, ikametgah alanı olunca güvenlik anlayışı da değişti. Polisin artık olayları durduraktan çok, alanı korumak için aldığı önlemler, olay olsun, olmasın başbakanın gelmesinden önce ve sonrasında başlayarak semte verdiği rahatsızlık, kimlik yoklamaları, insanlarla yakınlık kurmayı zaaf olarak görmeleri, durakları, iskeleleri iptal etmeleri, trafiğin akışını kendilerine göre biçimlendirmeleri sadece Çarşı taraftar grubunu değil semt sakinlerinin de gündelik yaşamının terörize olmasına, otoriterliğin baskısını gündelik yaşamın içinde doğrudan hissetmesine neden oldu.

Ankara'nın başkent olmasının, meclis, bakanlıklar gibi kamu binalarının korunması için gündelik yaşamın içinde görülen doğrudan baskı ve otorite halinin poliste somutlaşmasına benzer biçimde alınan önlemler, sıradan insanların üzerinde uygulanan müdahaleler, gündelik yaşamın terörize edilmesi İstanbul'da ilk defa Beşiktaş'ta belirgin hale geldi. Ankara'da polis müdahalelerinde olay olsun, olmasın öncesinden alınan önlemlere, korkutup kaçirtma, sindirmenin ötesinde ele geçirmenin, güvenlik açısından bölge denetiminin geçerli yöntem olmasına İstanbul öncelikle Beşiktaş semtinde tanıştı ve bu otoriteden "eski alışkanlıkları"yla rahatsızlık duydu. Bunun ötesinde başbakanın dışlayıcı tavrı da bununla bütünleşti. Başbakan da, Beşiktaş-İstanbul sakinleri gibi, bir başka açıdan bu karşılaşmadan rahatsızlık duymuş olacak ki hemen çalışma ofisinin yanındaki Beşiktaş-Kadıköy iskelesinden inen "genç neslin" kendi arzuladığı nesle hiç benzemediğinden şikayetçi oldu! Polisin yöntemleri, uzaklığı, kamu güç ve

³ Yıkılan Beşiktaş stadyumunun yerine planlandığı gibi kısa zamanda yeni stadyum yapılacak mı göreceğiz!

otoritesinin baskısı da buna bağlandı. Taksim direnişinden henüz bir-iki ay önce, Beşiktaş'ın stadyumunun yıkılması öncesinde yapılan son maçta taraftarlar her zaman yaptıkları doğal alışkanlıklarıyla Beşiktaş'tan Dolmabahçe'ye yürüyüşleri sırasında yolu kapatmalarını engellemek isteyen polis, bölgeyi koruma yöntemi ve kamusal alan anlayışıyla müdahale tarzının ilk sonucu bölgeyi insandan, halktan arındırmak olduğu için, çoluk-çocuk, genç kadın, erkek, ailelerden oluşan taraftarlar karşı ortallığı şiddetle gaza bulması, aşırı güç kullanması bir anlamda bu otoriterliğin en geniş biçimde kavranmasına ve tepki duyulmasına yol açtı. Taksim'de polis in sert biçimde müdahalesi de gündelik kamusal alanı insandan, halktan arındırma anlayışından başka bir şey değildir. AKP iktidarının kendisini devletle özdeşleştirme, bu özdeşleştirmenin sokağa uymaması yeni bir kamusal alan ile gündelik yaşam gerilimine yol açtı. Artık Çarşı'nın antiliğinin karşısında somut ve kendisini sürekli hissettiren bir otorite vardı.

Taksim direnişinde Çarşı doğal bir biçimde kendisini direnişin en örgütlü, en keskin, en deneyimli, en önde aktörlerinden biri olarak buldu. Kendi aralarındaki iletişimin gelişmiş olması ve stadyum ritüelleri ve jargonlarıyla kolayca direnişe uyum sağladı. Coşkusu, maç sırasında programsız, plansız aniden ortaya çıkan tepkileri, hazırcevaplığı, ironileri, siyasete uyarlanmış şarkı ve sloganları Taksim direnişinin de önemli renkleri oldu. Plana, programa, belli bir yönteme göre değil ama taraftarlık ve karşıtlık ruhuyla (anlık olanın da süreklilik kazanmasıyla) Er-

doğan ile cisimleşen küre-muhafazakarlığın karşısında yer aldı. Otoriterlik direniş sırasında kendi araçlarını, gücünü devreye soktukça Çarşı'nın karşıtlığı da siyasal bir renge büründü. Taksim direnişinin genişlik kazanmasında, Gezi ruhunun oluşmasında ve Türkiye çapında şehir eylemlerine dönüşmesinde, Taksim'deki eylemin hemen Beşiktaş'ta karşılık bulması, Taksim Komünü ile sonuçlanan ilk dört günlük direnişte Beşiktaş'ta verilen büyük destek ve kurulan barikatlar kilit bir rol oynadı. Giderek polisin esas dikkatini Taksim yerine zorunlu olarak Başbakanlık Ofisi'nin de bulunduğu Beşiktaş'a vermesine ve bir tür savunma durumunda kalmasına yol açarak Taksim'in ikinci plana kaymasına ve giderek Taksim mevzilerini pekiştirmesine neden olan stratejik bir dengesizlik merkezine dönüşmesine neden oldu. Çarşı bu nedenle sadece Beşiktaş'ta oynadığı rolle değil, Taksim'e verdiği destekle de Gezi ruhunun en önemli aktörlerindedir. Çarşı'nın özel yapısı gezi ruhunun en önemli özelliklerinden biri olan direniş, birlik, dayanışma, coşku, ironi, mizahın da ortaya çıkmasını sağladı. Amaç elbette devrim yapmak değildi. Bu anlamda Çarşı'nın antiliği, direnişin sağladığı özgürlük içinde herkesin bir arada olduğu, herkesin kendini ifade etmesine izin veren ama kendini empoze etmeyen birlikteliğini, dayanışmasını sağladı. Merkezi olmayan, kendiliğindenliği de olsa pratik içinde örgütlü, yatay geçişli bir beraberliği mümkün kıldı. Bunda direniş içinde yer alan bir rengin hiyerarşisi, önderliği söz konusu olmadığı gibi tek bir sloganın olmaması da önemli bir rol oynadı. Hiç kimsenin katkısını, birikimini, deneyimini, çabasını dışlamayan birliktelik ve dayanışma esas oldu. Bu açıdan Çarşı'nın "en çok" karşı olduğu Fenerbahçe ve Galatasaray taraftarlarıyla direniş içinde farklı formlarla bir araya gelmesi rahatsızlık bir yana birlik ve dayanışma coşkusunu artırdı, birbirine karşıt diğer örgütler için de örnek oluşturdu. Bu ruh giderek İstanbul'un dışında Taksim direnişini yaygınlaştıran, bir anlamda onu korumaya alan, giderek başka biçimlere de izin veren (tencere-tava eylemleri, kornalar, müzik vb.) destek ve dayanışma eylemlerinin artmasını sağladı.

Çarşı'nın rolünün sadece bize özgü bir durum olmaması, Tahrir meydanı eylemleri sırasında da taraftar gruplarının önemli bir rol oynaması, hatta hareketin başlangıcında en önemli aktörken tasfiye edilmesi (taraftar liderinin askerler tarafından linç edilmesi ve sonrasında olaylara katılan Müslüman Kardeşler örgütünün öncülüğü ele alması) ayrıca tartışılacak değerdedir. Bu, Türkiye'de Çarşı'yı ortaya çıkaran dinamiklerin ve koşulların yerel ile sınırlı kalmadığını, belli bir yönden ortaklığını da gösterir. Stadyumlardaki taraftar gruplarının, takım tutmanın günümüzde özel bir görünüm alması ilgi çekici bir durum oluşturuyor. Günümüzde stadyumlar arenaya dönüşürken kitlelerin bir araya geldiği en önemli özel kamusal alanlardan biri oluyor. Buraları sadece spor ile de sınırlamak mümkün değil, müzikten çeşitli şenliklere kadar gençler başta olmak üzere şehir halkının bir araya geldiği, aralarındaki farklılaşmaların bir anlamda yapılan etkinliğe bağlı olarak ortadan kalktığı yerler. Bunlar içinde elbette futbol takımı taraftarlığı adanmış ruhu ve sürekliliği belirten en önemli kimlik haline geliyor. Mizah ve ironinin öne çıkması da galibiyetlerin keyfini çıkarmanın veya mağlubiyetlerin ağırlığını geçerc-

siz kılması açısından geçerli bir yöntem. “Çarşı her şeye karşı”, “Evdaki hesap Çarşıya uymaz” ve “Çarşı Alayına karşı” sloganlarıyla bilinen Çarşı grubu sadece Beşiktaş’taki ve Taksim’deki kendiliğinden direniş sırasında değil, sonrasında da öne çıktı. Direnişin “nekahat” döneminde Çarşı lideri Gezi parkında içki satılmasına karşı çıktığı için bir “seyyar satıcı” tarafından bıçaklandı. Çarşı, Taksim Komünü’nün yıkılması sırasında da yine direnci ile en belirleyici gruplardan biri oldu. Bu bir futbol taraftar grubunun direnişi olmanın ötesine taşıdı. Her şeyden önce birbiriyle karşıtlık oluşturan küre-muhafazakar otoriterliğin temsilcisi iktidar ile geniş halk kitleleri arasındaki bir yarılmanın, parçalanmanın ifadesi oldu. İktidarın buna cevabı “kendi kamusunu” toplum düzeyinde de bu direniş ve özgürleşmenin karşısına çıkararak, böylece çatışma tehdidi ve korkusuyla bütün toplumu teslim almaya çalışan tehlikeli bir oyuna dönüştü.

4- Küre-Muhafazakar Otoriterliğin Saldırısı Karşısında Gezi Ruhunun Yarattığı Sıçrama ve Farklılaşmanın Çarşı’yı Aşması

Çarşı’nın kendini tanımlarken tribünle sınırlamaması (“Tribünde Beşiktaşlıyız, sokakta halk”) en önemli özelliklerinden birisi. Karşı çıkma halinin benimsenerek (“Çarşı alayına karşı”) taraftarlık ruhunu oluşturması kendi dışındaki olaylarla ilişki kurmasına engel değil. Taraftar ve takımın gücünün sınırlı olması (her yıl şampiyon olmak mümkün değil, Avrupa’da da hüsrana uğrayabiliyorlar) ama Çarşı’nın bu yenilgilerin de üzerine çıkan semtle bütünleşmenin getirdiği bir özgüveni var. Giderek bu özgüven futbol takımının da üzerine çıkarak kendini, halkı yüceltme tavrına dönüşüyor. Bu açıdan en önemli silahı da öfke ve küfür (argo) yanında futbolun içinde ve dışında ortaya çıkan mizah ve ironisi. Çarşı’nın bunu her yönüyle ortaya çıkarması belli anlarda karşı olma ruhunu sürekli olarak yenilemesiyle mümkün oluyor. Bu anlık gerçekliğin reddi maç sırasında da oluyor, maç dışındaki çeşitli eylemlerde de. Çarşı bu özellikleriyle Taksim direnişi sırasında pratik yaratıcılığının örneklerini göstererek merakla takip edilen bir figür haline geldi. Çarşı her şeyden önce “Beşiktaş sever” coşkuyu taşıyan, üreten bir eylem grubu olarak belli bir plana göre değil ama taraf olarak güncel yönelik değişik reaksiyonlar veriyor. Başarılı, başarısız eylemin içinde donup, sıkışmamak, her seferinde aynı tavrı vermek yerine sürekli geliştirmek, anlık, gündelik pratiğe uymak için argo, mizah, ironi önemli bir ifade aracı haline geliyor. Bu karşı olma ve ironinin birleştiği önemli anlardan biri de Taksim direnişi sırasında eylem araçlarını kolaylıkla değiştirmesi, daha önce kullanılmayan yeni eylemler ortaya koyması, ama bunu da tek eylem biçimi haline getirmemek için ironiye başvurması. Taksim isyanında polislerin direnişçileri dağıtmak için kullandığı TOMA aracına karşı Beşiktaş Stadyumunun yıkımında kullanılan bir ekskavatörü kullanmaları, TOMA’lara karşı koyan ekskavatöre POMA (“Polis Olaylarına Müdahale Aracı”) adını vermeleri sadece eylemde yaratıcılığı ve direnci değil, ironilerinin de gücünü gösteriyordu. Bugün de yılgınlık, yorgunluk görüntüsünün ortaya çıktığı anda bunun bilincinde olan ve ironileriyle gerçeklik olarak

kabul edilen dengesiz durumu, otoritenin baskı ve gücünü geçersiz hale getiren, durumun değişebileceğini gösteren, bunun ötesinde Gezi Ruhunu gereğinde yükseltmeye, korumaya çalışan en yetenekli grup Çarşı oldu. Çarşı bundan sonra da direnişin en önemli aktörlerinden ve hedeflerinden birisi olmayı sürdüreceği gibi görünüyor. Çarşı belki de önümüzdeki dönemde doğrudan seçimlere giren veya seçimleri anlamsız kılan (demokrasinin sadece seçim ve seçilen temsilcileriyle sınırlı olmadığını gösteren) siyasi bir aktör ve güç olarak öne çıkacak (veya çıkarılacak). Göreceğiz. Bunun için Çarşı'nın şimdilik mahkemenin kararı nedeniyle yapılamayan "Gezi Parkı Referandumu"ndaki tavrı ve referandumu küre-muhafazakar otoriterliğe karşı bir kampanya ve hareket olarak üç-beş ağaç bir bina olarak tartışılmasını geçersiz hale getirip getirememesi de belirleyici olacak. Bu sürecin Gezi Parkı ile sınırlanmadığı ortada. Hatta bir yönüyle Gezi Parkı'nın "düşmesi" yeni ve daha geniş bir perspektif sağlayacak, direnişi belli bir mekanla ve "marjinal" ilan edilen belli kesimlerle sınırlamamayı, Türkiye çapında genişlik ve açıklık kazanmasını sağlayacak. Bu sürecin Taksim'in "polis mahallesi" haline gelişinden, insanları Taksim'e almama eyleminin kırılmasından sonra da en azından seçimlere kadar çeşitli tonlarda süreceği anlaşılıyor. Mevcut iktidarın kendisini ve Türkiye'yi yüzde elliyle sınırlaması ve diğer yüzde elliye karşıt, marjinal, çapulcu görmesi vahim. Bu, kazanmanın olmadığı, ancak Batı'nın kazançlı çıkacağı iç savaşa kadar yol açacak oyuna gelmemek için halkın birlik ve dayanışmasına, özgürleşmesine izin verecek eylem biçimlerinin, dünya görüşünün, örgütlenmenin geliştirilmesi gerekiyor.

Bugünün karmaşasında rolünü abartmadan, antiliğini ironik bir biçimde bilinçli hale getiren, sınırlı da olsa mücadelenin gelişme ve değişimine uygun olarak ana dayalı, sabır isteyen belli eylem ve direniş biçimleri geliştiren Çarşı ilgi çekici bir rol oynamaya devam ediyor. Bu açıdan (daha öncesi de var mı bilmiyorum) son dönemde internette dolaşan "Çarşı'nın mesajı" etkili bir güç taşıyor. Bu mesajı kısaltmayı denedim ama başaramadım. Bu da "amatör" görünen "so-kakta" kurulan, karar veren bir taraftar grubunun birikimi ve kendi içinde tutarlı bir mesaj vermesi, sloganın ötesinde bir metin oluşturması açısından ilgi çekici bir durum oluşturuyor. Sonuçta resmi değil ama öyle veya böyle internette hızla dolaşan ilgi çekici bir mesaj-metin var. "Çarşı'nın Mesajı": "Bu kadar karamsar olmamamız ve direnmeye devam etmemiz gerekiyor. Sayısız karamsar 'bitti artık' mesajı okuyorum. Ayıptır sorması, ne bekliyorduk? Tek başına 800 milyon dolar servet yaptığı koltuğunu, bir emriyle parmağında oynattığı memleketi, etrafını saran dalkavuk kul ordusunu ilk protesto çılgılığında bırakıp gitmesini mi? Elbette zor olacak. Elbette uzun sürecek. Elbette maddi-manevi nefesimiz kesilecek. O geri dönüş noktasını geçti, artık yalnızca ileri gidebilir. Daha sert, daha provokatif, daha zalim olabilir, başka şansı yok. En tepeye gitme şansı kalmadı, düşüyor ve düşerken herkesi çekecek. Dolayısıyla, direnişe evinize bayrak asarak, Facebook'ta "sıkıldık artık" yazarak bile destek verdiyseniz, artık tehli-kedesiniz. Bizler de geri dönüş noktasını geçtik. Devam etmeme lüksümüz yok. Durursak, kaybederiz. Durursak, kayboluruz. Meydanlara çıkın. Çıkın. Meyda-

na çıkmıyorsanız bankalardaki paranızı çekin. Harcamalarınızı en aza indirin. En ucuz GSM tarifesini alın, mahalle esnafından alışveriş edin, dışarıda yemek yemeyin, AVM'lere girmeyin, kredi kartınızı kullanmayın, internette alışveriş yapmayın. Gerekecek kadar kredi almayın, elektroniğe ve lükse para harcamayın, faturalarınızı elle yatırın. Tek mum ışığının altında memleket kurtaranları hatırlayın. Bir parti seçin ve onlara biraz para, bol bol zaman ve iş gücü yatırımı yapın. Kötünün iyisi de olsa olur, yeter ki en kötü olmasın. Yeni oluşumlara mı inanıyorsunuz? Destek verin. Demokrasi sandık değildir. O sandığın temsil ettiği değerlerdir. Oyunuz sayılmıyorsa, dört yılda bir gidip atmanızın bir önemi yok. Bu iş kısa sürmeyecek ve sabırla, akılla çözülecek. Dayanın. Biz dayanabiliriz. O dayanamaz. Hareket etmek zorunda. İlerlemek zorunda. 'Ben büyüğüm' demek zorunda. Etrafı aleyhine çalışan politikacılarla, arpa bekleyen iş adamlarıyla, ilk tökezlemede sırtına bıçağı saplayacak lobilerle dolu. Biz? En kötü biber gazı, cop yeriz, tutuklanırsınız. Beş yıl sonra bütün memleket açık cezaevine benzeyecekse, bugün hapisten korkmanın bir anlamı var mı? Dayanın. Birbirimize ve zulme... Lütfen bunu paylaşmayın. Kopyalayın ve yapıştırın."

İlginç olan Çarşı'nın otorite karşısında geri çekilmeyen, uzlaşmaz tavrını ve karşıtlığını tersinden iktidarın da paylaşması. Bunu diktatörlüğe dönüştürmesi. Sorumlu olması gerekirken elindeki imkanları, otorite ve gücü kullanarak adeta görüşleri, yaşam tarzı nedeniyle kendi denetimi dışında gördüğü bütün halka baskı uygulaması. Bu bildiri yeni futbol sezonunda Beşiktaş'ın stadyumunun yıkılması ve Beşiktaş'ın maçlarını başka bir yerde yapması nedeniyle daha da ilgi çekici hale getiriyor. Bu belki de bir şans, neredeyse her hafta Çarşı ile karşı karşıya gelmemek için. Devlet tarafından yapılan kendi stadyumlarının açılışında Başbakan yuhalandığında durumu kurtarmak için başkanını değiştiren, Galata-

saray taraftarının seçimlerde AKP'ye oy verdiğini söyleyen yeni başkan, Taksim direnişinden önce kendi stadını Beşiktaş'a kullanırmayacağını açıklamıştı. Eğer Fenerbahçe de Beşiktaş'ın maçlarının kendi sahasında oynanmasına müsaade etmezse yeni sezonda Beşiktaş maçları "zorunlu" olarak seyircinin gidip-gelmekte zorlandığı, Beşiktaş'tan çok uzakta, 30-40 bin seyircinin bile stadın içinde kaybolduğu Olimpiyat Stadı'nda oynamak zorunda kalacak. Fenerbahçe Stadı'nda oynarsa, bu sefer de Beşiktaş ve Fenerbahçe taraftarı arasında sadece farklı bir ilişki gelişmeyecek, beraberlikleriyle (Taksim'de olduğu gibi) toplumsal muhalefet yeni bir ivme, renk ve anlam kazanacak. Herhalde tesadüf (!), sezon bitiminde Spor Bakanı'nın yeni sezonda "Sporda Şiddet Yasası"nın bütün katılığıyla uygulanacağı, stadyumda görevli özel güvenlik yerine artık polisin görev yapacağını açıklaması stadyumların toplumsal muhalefet ile iktidarın otoritesinin karşı karşıya getirildiği veya kitlenin sindirildiği yerler haline gelmesine yol açabilir. Bir adım ötesine gidersek Türkiye'de stadyumlar (ve giderek şehirler) iktidara karşı muhalefet merkezleri haline gelebileceği gibi birbirine karşıt "arena"lara da dönüşebilir! Bunun kadar ve hatta bundan daha vahim bir durum da cami avlusundaki "Cuma eylemleri" ile stadyumlardaki Cumartesi-Pazar eylemlerinin karşı karşıya getirilmeleridir. Sonuçta Türkiye siyasetin ve toplumsal bilincin yönlendirdiği ve sorumluluğunu aldığı eylemler yerine kaosa dayalı eylemlerden medet uman ve çıkış arayan, gerçekte çıkış yerine açmaz ve kısır döngünün hakim olduğu bir ülke durumuna gelebilir. Türkiye sol ile İslamcı (CHP-MSP) siyasetinin koalisyon yaptığı, NATO'dan ve AET'den çıkmanın tartışıldığı, Osmanlı'nın tasfiyesi sonrasında ilk defa bir "barış hareketi" ile Kıbrıs'ta kendi lehine sonuç sağladığı "umutlu" 70'li yıllarının ilk yarısından ve sosyalizmin kitleleşmesinin doruğa vardığı 1 Mayıs 1977'de alanda yapılan katliam sonrasında arayışların tıkanması, "sağ-sol silahlı çatışması"na dönerek, her gün karşılıklı ölümlerin sayılarak durumun değerlendirildiği, karşı tarafa üstünlük sağlamanın ölçüsü haline geldiği kısır döngüye yuvarlanmıştı. 1980 darbesi ve sonrasında terör sorunları içinde bu nedenle anti-siyaset, anti-örgüt, anti-bilinç anlayışı yaygınlaşmak için kendisine özel bir zemin bulmuştu. Batı dünya egemenlik düzeniyle, antilik, belirsizlik, anlık ile sınırlı bilinçle bu açıdan bütünleştirildi. Bu anlayış günümüzde kitleler düzeyinde direniş temelinde aşılırken yeni bir cami-stadyum (veya bunun değişik biçimlerinin, laik-dinci, cami-tarikat, Türk-Kürt, Beyaz Türk-Müslüman Türk) açmazı ve kısır döngüsüne dönüşmemesi gerekir. Gezi ruhu küre-muhafazakarlığa karşı Erdoğan'ı ve etkilediği kitleleri de kapsayacak ve koruyacak bir ruhtur. Bu ruha karşı koyarak değil, bu ruhla kaynaşarak kendisini ve Gezi ruhunu yükseltebilir. Bu açıdan Çarşı'nın "Gerekirse Başbakan'ın ve Müslüman kitlelerin da hakkını da biz koruruz" demesi önemli. Aynı kararlığı camide içki içildi, Gezi'de başörtülülere saldırıldı gibi provokatif açıklamalar yapan, ağzında yuvarladığı belirsiz "dış güçlerden" şikayet eden (aslında halkın bir kısmını dışlaştıran) başbakanın paylaşmaması bilinçli bir seçim değilse talih-sizlik. Türk bayrağı ile ortaya çıkan kitlelere karşı Türk bayraklarıyla donatıldığı

seçmenlerine “siz de onların karşısına bayraklarla çıkın” ne demek oluyor? Artık aynı bayraklar arasındaki ayrımı, Recep Tayyip Erdoğan’ın resmi bulunan bayraklar ile Atatürk’ün resmi bulunan bayraklar arasında mı yapacağız? Bu çatışma karşısında yine küre-muhafazakar otoriterlik içinde kalarak insanlara çatışmayı göstererek razı edilen yol, öfkeli, siyasi, devlet-camii (cemaatine dayalı yeni-Osmanlılık anlayışına karşı tekke-tarikat cemaatine dayalı, “şefkatli”, “merhametli” yeni dindarlıktır. Bu yeni zengin İslamcı kesimin hem yaşam tarzına, hem de çıkarlarına en uygun yol olarak benimsenmektedir. İçerde ve dışarıda halkı tevekkül içinde her türlü farklılaşmaya razı eden bu yol “kaos içinde birlik, birlik içinde açmaz”ın da ideolojisi haline gelmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de bugün geçerli egemen ideoloji siyasi, iktisadi, toplumsal istikrar, mutlak kimlikler arasında çoğulculuk, ancak buna ters biçimde bütün dünyada ve Türkiye’de kimlikten siyasete, sanat-edebiyattan bilime her alanda belli bir krizden, uygarlık bunalımından, kaostan söz etmek mümkün. Türkiye spor ve futbol takımları, taraftarları da istikrardan/sistemden değil kaostan besleniyor. Bu görüşü daha da ileri götürelim. Türk futbol takımlarının son dönem en büyük başarıları yine kaosa dayalı “sırt sıvazlama, aslanım” taktiğidir. (Bu açıdan siyasetçinin de tavrı ve beslendiği yer farklı değildir. Kaos ortamının belirsizliği içinde gündelik siyasetin geriliminin tırmandırılması, buna uygun bir söylem geliştirilmesi verili siyasetin sınırları içinde kalırsa bile en geçerli yöntem.) Bu taktik kimi zaman karşı tarafı sersemletip, düzenini ve dengesini bozup günü kurtarmakta işe yarıyor, kimi zaman da tam tersine hezimetlere neden oluyor. Bu böyle gidiyor, başarı ve hezimet sarmalı içinde bir türlü sistem oturtulamıyor, değiştirilemiyor. Giderek futbol düzenini, sistemi inkar eden bir açmaza, kısır döngüye, sürekli krize dönüşüyor. Bu taraftar için de geçerlidir. Bu nedenle rahatlıkla futbol alanının dışına çıkılabiliyor. Spor dışı alanlarda da taraftar kimliği ile belli bir dayanışma, birlik sağlanabiliyor. Türkiye’de “üç-dört büyüklerin” bu kadar yaygın taraftar kitlesine sahip olması da buna dayalı. Çarşı bu yönde Gezi ruhuna en büyük coşkuyla sahip çıkarak taraftar kitlesini büyütüyor. Çarşı Gezi ruhunun arkasında, yanında, önünde duruyor. Artık her takım taraftarı biraz da Çarşı taraftarı. Çarşı’nın geçmişte şikayet konusu olan Beşiktaş “marka”sını aştığı veya Beşiktaş’ın imkanlarını emen bir asalak olduğu yönündeki görüşleri dile getirmek zorlaşmış görünüyor. Ancak her halükarda Çarşı kaostan, dengesizlikten, kararsızlıktan besleniyor. Antiliğe dayalı bu kaosu düzen haline getirmek konusunda attığı adım (“Beşiktaşlılık önemli olsa da “Beşiktaşlılık duruşu”nun tam tanımı yapılmış değil) henüz belirsizliği aşmış, dayanak bulmuş değil. Ama samimi ve güven verici bulunuyor. Bütün bu saptama ve değerlendirmelerden sonra Çarşı’nın bir başka bilinen sloganını da unutmamak gerekir: “Çarşı kendine de karşı!” Çarşı kendine karşı olarak şimdiye kadar geçerli olan yöntemlerini olumlu yönde değiştirebilir, Gezi ruhuna uygun yeni bir muhalefetin temsilcisi olabilir veya kendine karşı bir rol oynayarak kendini ve oynayacağı rolü de iptal edebilir. Çarşı’nın böyle bir sicili de var, 2008 yılında kendisini iptal edip, daha sonra aynı yıl (icazetle mi) yine varlığını sürdüreceğini ilan etti. Bugünkü gerçeklik “Çarşı

ve Tayyip birbirine karşı". Burada bir benzerlik ve farklılaşma da hemen akla geliyor. Kısa bir dönem öncesine kadar "Kasımpaşalı Tayyip" in de taraftarı olduğu Kasımpaşa takımıyla Beşiktaş takımı arasında taraftar kitlesi ve tavrı açısından bir benzerlik vardı. Bu nedenle Beşiktaş Stadı'nın yıkılması nedeniyle takımın maçlarının Kasımpaşa (Recep Tayyip Erdoğan) Stadı'nda oynaması düşünülen ama ekonomik olmadığı için yönetim tarafından sıcak bakılmayan bir öneriydi. Alt liglere düşen Kasımpaşa takımı günümüzde Erdoğan ile birlikte yıldızı yükselirken eski Beşiktaş yönetiminde veya taraftarı olan zenginlerin desteği ile geçmişle ve taraftarıyla bağlarını kopararak yeni bir takıma dönüşme yolunda. Erdoğan'ın durumu da çok farklı değil. "Kasımpaşalı Tayyip" olarak belli bir yönde siyasete başlayıp "AKP'li Erdoğan" olarak tam tersi bir yöne geldi. Bu açıdan öfke, kavgacılık, dik duruş, antilik özellikleriyle geçmişte benzerlik gösteren iki takımdan ve taraftar grubundan birinin gösterdiği bu değişiklik diğerinin hangi yönü izleyeceğini takip etmek konusunda bir sınama imkanı veriyor. Esas olan öfke, dik duruş, kavgacılık, antilik gibi özelliklerin hangi yönde değerlendirileceğidir. Küre-muhafazakar bir yanılığa kapılarak ters işlere girince ortaya çıkış toz-duman ve kısır çekişme içinde bunlar birbirini tüketmenin ve etkisiz hale getirmenin kontrol edilemeyen, başkalarının da devreye gireceği ve yönlendireceği bir araca dönüşebilir. Bundan Batı'dan başka kimsenin kazancı yoktur. Esas önemli olan dik durma, öfke, antilik özelliklerin halka karşı otoriterliğin mi, yoksa Türkiye'nin küre-muhafazakar otoriterliğe karşı çıkışı ve direncinin bir özelliği mi olacağıdır. Bunun elbette futbol ile ilgisi yoktur! Her yönüyle "Çarşı'yı izlemeye devam" etmeli.

Gezi ruhunun harcanmasının ve savunulamaz olmasının Batı açısından en kolay ve ucuz rolü Türkiye'nin kendi içinde bir açmaza sürüklenmesine katkı sağlamasıdır. Türk-Kürt, Alevi-Sünni, laik-Müslüman, cami-stadyum, beyaz Türk-Müslüman Türk, camii-tarikat mutlak ayrışması ve karşıtlığı Amerikan küre-muhafazakar düzenine en uygun yoldur. Taraflar arasındaki dengesizlik, kırılabilirlik birbirini etkisiz hale getirirken mevcut dünya egemenliğini pekiştiriyor. Türkiye'nin, Doğu ve Batı halklarının bu mutlak kimlik farklılaşmasından, çatışmasından bir yararı yoktur. Gezi ruhunun olumlu yönleri yanında küre-muhafazakar dengesizlik ve mutlakçılığın kaynaklanan antilik, örgütsüzlük, anlık tepki yönleri mahkum edilmezse Türkiye ve Gezi ruhu kendi açtığı yolu tıkayan bir engel haline gelebilir. Bu nedenle en umutlu ve coşku dolu olduğu anda bile sonuçlarından kaçınmak, gerekli birlik ve dayanışmayı özgürleşme ve direniş içinde sağlayabilmek için kendimize hatırlatmak zorundayız: Türkiye hızla "Kaos içinde birlik, birlik içinde açmaz"a doğru mu sürükleniyor? Bu açıdan toplumsal sıçrama ve değişimde bilimsel ölçütümüz, değişimin yasası, Doğu-Batı çatışması ve Batı dünya egemenliği içinde yeni bir denge veya gerileme yaratıp yaratmadığıdır. Bunun gerçek bir sıçrama olması hem toplum düzeyinde hem de dünya düzeyinde gerçek bir birlik, dayanışma ve özgürleşmeyi yaratacaktır.